

معرفی و نقد کتاب

ازدواجهای فامیلی و بیماریهای ژنتیکی کودکان

دکتر علی اصغر سروری

چاپ اول ۳۰۰۰ جلد

انتشارات دانشکده علوم پزشکی اصفهان و انتشارات نوین سپاهان

نویسنده: احمد کتابی

ازدواجهای فامیلی و بیماریهای ژنتیکی کودکان عنوان کتاب بسیار جامع و آموزنده ایست که توسط دکتر علی اصغر سروری - عضو هیأت علمی و مدیر گروه ژنتیک دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان - در باب ازدواجهای فامیلی (همخون) و پیامدهای آن به رشته تحریر در آمده و در اصفهان به زیور طبع آراسته شده است.

از آنجا که ازدواجها، فامیلی - با توجه به عواقب وخیم ژنتیکی آنها بر نسلهای آینده و نیز بعضی آثار نامطلوب اجتماعی و فرهنگی مترتب بر آنها - از جمله مشکلات اساسی و مبتلابه جامعه ما در شرایط کنونی است و با عنایت به شیوع بسیار زیاد اینگونه ازدواجها - بویژه در مناطق روستایی و جوامع عشایری کشور - معرفی این کتاب و بررسی محتوای آن خالی از فایده نخواهد بود.

چنانکه از مطالعه مقدمه نویسنده برمی آید، کتاب حاصل بیش از بیست سال تحقیق و تتبع پیگیر مؤلف در سمت استاد ژنتیک و نیز ثمره بررسیها و آزمایشهای بی شمار و همچنین تجربیات متمادی مشارالیه در تماس مستقیم با مراجعان به درمانگاهها و مراکز مشاوره خانواده و مطالعه سوابق و پروندههای بیماران و معلولان ناشی از ازدواجهای فامیلی است.

به نوشته خود مؤلف «نویسنده کتاب از طریق تأسیس مرکز مشاوره ژنتیک در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (۱۳۶۴) و انجام مشاوره قبل از ازدواج و آموزش دانشجویان رشتههای مختلف علوم پزشکی و دانش آموزان مدارس و مربیان

پرورشی و مراقبین بهداشت و کارشناسان بهزیستی و دبیران زیست‌شناسی و بازآموزی پزشکان شهر و ایراد سخنرانی از طریق رادیو و تلویزیون و نوشتن مقالات در مجلات به منظور آگاه‌سازی جامعه از خطرات ژنتیکی ازدواج‌های فامیلی و سایر علل معلولیت‌های مادرزادی، تلاش و کوشش بسیار نموده است» و در یک کلام، زندگی علمی و اوقات فراغت خود را یکسره وقف توضیح و تشریح عواقب مصیبت‌بار ازدواج‌های فامیلی و برحذر داشتن مردم از انجام آنها کرده است.

کتاب «ازدواج‌های فامیلی و بیماریهای ژنتیکی کودکان» از شش فصل به شرح زیر تشکیل شده است:

فصل اول: حاوی عنوان‌هایی نظیر، مروری بر ژنتیک مولکولی، جهش و انواع آن، ارتباط بین DNA و جهش‌پذیری و مباحثی از این قبیل است.

فصل دوم: شامل بررسی انواع عوامل جهش‌زا (موتاژن‌ها) و نیز آثار آنها از نظر تشدید عواقب ازدواج‌های فامیلی و فصل سوم مشتمل بر مباحثی در زمینه انواع بیماری‌های مادرزادی و بیماری‌های ارثی وابسته به آن (اتوزومال مغلوب) می‌باشد.

فصل‌های سه‌گانه یادشده در واقع مقدمه و زیربنایی است برای فصول چهارم و پنجم کتاب که منحصراً به ازدواج‌های فامیلی اختصاص یافته است:

فصل چهارم کتاب شامل عناوینی از جمله: ازدواج‌های فامیلی، خویشان درجه ۳، ضریب خویشاوندی و مقایسه خطرات ژنتیکی ازدواج‌های فامیلی و غیرفامیلی و **فصل پنجم** حاوی نتایج تحقیقات انجام شده توسط متخصصان و پژوهشگران رشته ژنتیک انسانی در کشورهای مختلف جهان و نیز نظریات متخصصان و کارشناسان ایرانی در مورد ازدواج‌های فامیلی و همچنین متضمن نتایج بررسی‌ها و آزمایش‌های متعدد نویسنده کتاب است.

در بین فصول کتاب، فصل پنجم، از امتیازات ویژه‌ای برخوردار است از آن جمله:

۱- در نخستین بخش، مولف، با حوصله و پشتکاری کم‌نظیر، چکیده‌ای از یافته‌های ۱۲۶ متخصص و محقق برجسته خارجی را در مورد ازدواج‌های فامیلی به صورت کاملاً مستند و با ذکر دقیق مراجع اصلی فراهم آورده است. شایان ذکر است که تمامی ۱۲۶

متخصص مذکور، بدون استثناء، خطرات احتمالی ازدواج‌های فامیلی را، گوشزد و تایید کرده‌اند.

۲- در دومین بخش، مولف با حق‌شناسی قابل تقدیری، از کلیه استادان و محققان ایرانی که قبل از وی و یا همزمان با او، به پژوهش در زمینه پیامدهای ازدواج‌های فامیلی پرداخته‌اند به نیکی یاد کرده ضمن تشریح یافته‌های آنها، امانت علمی را کاملاً رعایت کرده است.

۳- و بالاخره در سومین بخش، مولف به تفصیل، به شرح نتایج بررسی‌هایی که طی سالیان دراز در منطقه اصفهان و شهرهای اطراف آن در زمینه ازدواج‌های فامیلی با عمل آورده پرداخته و یافته‌های خود را در قالب جدول‌ها و تحلیل‌های آماری بسیار گویایی ارائه کرده و ضمناً به مناسبت مورد، تصاویر عبرت‌انگیز و هشداردهنده‌ای از قربانیان ازدواج‌های فامیلی را در لابلای صفحات (و نیز در صفحات پایانی کتاب) گنجانده است.

آخرین فصل کتاب (فصل ششم) به مباحثی نظیر: استفاده از تکنیک‌های مهندسی ژنتیک در تشخیص بیماری‌های ژنتیکی قبل از ازدواج، ژن‌درمانی، احتمال افزایش خطرات ژنتیکی ازدواج‌های فامیلی در آینده اختصاص یافته و در انتهای آن، مأخذشناسی نسبتاً مفصلاً - که حاوی حداقل ۱۱۲ منبع خارجی است - ارائه گردیده است.

در پایان مقال، برای آگاهی بیشتر خوانندگان ارجمند از محتوای غنی کتاب و خطرات عظیم و بالقوه ازدواج‌های فامیلی، بی‌مناسبت نمی‌داند یکی از جداول مهم کتاب را که محصول چندین سال پژوهش مؤلف آن است در اینجا عیناً نقل نماید.

گرچه مندرجات این جدول به تمام مناطق ایران قابل تعمیم نیست ولی با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از آمارهای مورد استناد نویسنده از مراجعانی اخذ گردیده که متعلق به منطقه چهارم‌حال و بختیاری و نیز سمیرم بوده‌اند و بخشی نیز (حدود ۳۰ درصد) مربوط به متولدین در سایر استانها است، یافته‌های آن می‌تواند تا حدودی در مورد کل کشور هم صادق و یا لاقلاً قابل بررسی باشد.

جدول شماره ۱- میزان (درصد) ابتلای به بیماری‌های مختلف ژنتیکی در کودکان متعلق به ازدواج‌های فامیلی و

غیرفامیلی، تعداد سقط جنین و کودکان معلول فوت شده

درصد	جمع کل	ازدواج غیرفامیلی		ازدواج فامیلی		نوع بیماری ژنتیکی
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۰۰	۹۹۸	۲۴/۰۴	۲۴۰	۷۵/۹۶	۷۵۸	بیماری عصبی و مغزی
۱۰۰	۴۵۱	۲۷/۲۷	۱۲۳	۷۲/۷۳	۳۲۸	بیماریهای عصبی - عضلانی
۱۰۰	۳۱۱	۲۵/۰۸	۷۸	۷۴/۹۲	۲۳۳	بیماریهای متابولیکی
۱۰۰	۲۶۶	۲۸/۹۵	۷۷	۷۱/۰۵	۱۸۹	بیماریهای خونی
۱۰۰	۲/۸	۳۱/۲۵	۶۵	۶۸/۷۵	۱۴۳	بیماریهای اسکلتی و استخوانی
۱۰۰	۱۸۰	۳۳/۳۳	۶۰	۶۶/۶۷	۱۲۰	بیماریهای کرانیوفاسیال
۱۰۰	۱۷۹	۲۶/۲۶	۴۷	۷۳/۷۴	۱۳۲	بیماریهای غدد
۱۰۰	۱۶۳	۲۵/۷۷	۴۲	۷۴/۳۳	۱۲۱	بیماریهای پوستی
۱۰۰	۱۵۵	۳۴/۱۹	۵۳	۶۵/۸۱	۱۰۲	بیماریهای قلب و عروق
۱۰۰	۱۴۸	۳۷/۱۷	۵۵	۶۲/۸۳	۹۳	اختلالات بینائی
۱۰۰	۱۱۴	۲۹	۳۳	۷۱	۸۱	اختلالات شنوایی
۱۰۰	۹۵	۳۰/۵۳	۴۲	۶۴/۹۷	۶۶	بیماریهای دستگاه گوارش
۱۰۰	۲۹۲۵	۴۰	۱۱۷۰	۶۰	۱۷۵۵	سقط جنین مکرر
۱۰۰	۳۲۵	۲۹/۸۶	۱۰۳	۷۰/۱۴	۲۴۲	عقیمی و نازائی
۱۰۰	۲۵۵۲	۱۴	۳۵۵	۸۶	۲۱۹۷	کودکان معلول فوت شده

توضیح: آمارهای مورد استناد در این جدول از مراجعه کنندگان به مرکز مشاوره ژنتیک دانشکده پزشکی اصفهان در بین سالهای ۱۳۶۴ تا ۱۳۶۷ اخذ گردیده است با این توضیح که حدود ۴۵ درصد آنها به شهر اصفهان، ۲۵ درصد به شهرها و روستاهای مختلف استان اصفهان و بقیه به سایر استان‌ها متعلق بوده‌اند.